

Alexandra CUNIȚĂ, Coman LUPU (editori), *Normă și uz în limbile romanice actuale*, Editura Universității din București, 2020, ISBN 978-606-16-1183-6, 213 p.



În anul 2020, la editura Universității din București, a fost publicat volumul *Normă și uz în limbile romanice*, care apare în colecția *Romanica 31*, inițiată de profesorul Coman Lupu (Universitatea din București) și coordonată de conf. univ. dr. Adriana Ciana (Universitatea din București), de conf. univ. dr. Anamaria Gebăilă (Universitatea din București), de prof. univ. dr. Maria Antonie Martínez Linares (Universitatea din Alicante) și de prof. univ. dr. Giada Mattarucco (Università per Stranieri di Siena).

Volumul cuprinde zece articole, semnate de lingviști români și străini, cu toții analizând diferite aspecte care vizează limbile romanice.

Vicent Beltran și Pere Navarro semnează articolul *Un tast de dialectologia catalana*, o demonstrație în care, pornindu-se de la ideea că limba catalană, la fel ca toate limbile istorice, este condiționată de variațiile geografice și teritoriale, se reafirmă distincția dintre catalana occidentală și cea orientală, aspect care se justifică printr-un „repeuplement médiéval” (p.7). Alături de cele două coordonate – geografică și teritorială -, autorii articolului introduc un al treilea criteriu „qui façonne la variation qu'est l'attribution politique et administrative des territoires où cette langue romane est parlée.” (p.7)

În *Particularidades léxicas de la comunicación mediada por el ordenador de los jóvenes españoles y rumanos*, Carmen Candale realizează o analiză comparativă evidențiind particularitățile lexicale ale comunicării mediate de calculator, specifice tinerilor spanioli și români. Analiza vizează cuvintele și

construcțiile colocviale, crearea de cuvinte noi (prin derivare, prin compunere, prin trunchiere, prin abreviere), influențele lingvistice externe, colocații etc.

În *Accents et styles de prononciation ou prismes de la norme du français*, Maria Candea analizează mitul „French with no accent” ca tip de pronunție standard și prezintă câteva concluzii științifice extrase din cele mai recente studii de sociofonetică în legătură cu „perception of accents”. În același timp, plecând de la noțiunea de „suburban accent”, autoarea articolului realizează o fundamentare ideologică a categoriilor de „stil” și de „accent”.

Studiul *Norma ca resursă discursivă*, semnat de doamna profesoară Alexandra Cuniță, pornește de la un adevăr de necontestat:

„Într-o lume supusă schimbărilor de tot felul, care afectează puternic cvasitotalitatea sectoarelor vieții sociale, este firesc să constatăm că (...) însăși limba în care comunicăm suferă modificări variate, făcându-ne să ne întrebăm în ce măsură instrumentele de lucru la care am fost obișnuiți să ne raportăm mai corespund nevoilor actuale ale vorbitorilor.” (p.67)

În acest context, întrebarea doamnei profesoare – „Există o normă unică sau o diversitate de norme, condiționate cu precădere de multitudinea genurilor de discurs în care se realizează comunicarea în societatea contemporană?” – este îndreptățită:

„Limba, ca sistem abstract de semne, nu trebuie confundată, cum spunea A. Rey, cu «încarnările ei colective» care sunt diversele uzuri cunoscute într-o perioadă dată, nici cu «încarnările individuale», cu vorbirea fiecărui membru al societății, indiferent de aspectul oral-sau scris pe care îl îmbracă aceasta. (...) Cu secole în urmă, regulile prin care se definea inventarul numit normă erau asociate unui scop nobil: promovarea limbii comune tuturor locuitorilor acestor meleaguri, promovarea limbii noastre naționale. Astăzi, desigur, problema nu se mai pune în aceeași termeni. În plus, diversele categorii de suporturi puse la dispoziția comunicării între vorbitori de noile tehnologii impun sau stimulează apariția unor noi deprinderi ortografice, gramaticale, retorico-discursive, interacționale care sunt adesea judecate ca «abateri de la normă». Utilizatorii unor astfel de suporturi folosesc codul pe care ne-am așteptat să-l recunoaștem în formele lui tradiționale pentru a-și contura postura cea mai convenabilă în cadrul tipului de interacțiune stabilit cu partenerul / partenerii de schimb verbal pentru a-și pune în valoare o anumită stare psihologică sau afectivă determinată de situația de comunicare. Nu este deci de mirare că limba în care se exprimă pare a fi una «hibridă», foarte deschisă spre variație, rebelă la aplicarea regulilor transmise de învățământul școlar.” (p. 85)

Angela Ferrari analizează situațiile de utilizare a virgulei în subordonatele adverbiale reperate în textele on-line atât în italiană, cât și în franceză. Dintre toate tipurile de subordonate circumstanțiale, autoarea articolului are în vedere cauzala, temporală și concesivă, concluzia articolului „Note sull'uso della virgola con le subordinate circostanziali in italiano e in francese nella scrittura giornalistica *online*” fiind următoarea:

„Tant pour l'italien que pour le français – avec quelques variations punctuelles - l'analyse confirme le principe selon lequel la virgule tend à apparaître quand principale et subordonnée sont autonomes du point de vue informationnel et à être omise s'il y a unité informationnelle, ce qui se vérifie en particulier quand le contenu de la principale est déjà donné par le contexte, de manière directe ou indirecte.” (p.87)

În articolul „Discursul media în româna actuală”, profesorul Coman Lupu face o trecere în revistă a „păcatelor” practicate în presa televizată și online: „hibridizarea stilului jurnalistic și abundența de greșeli de limbă, condamnate de norma literară.” (p.99)

Totodată, sunt evidențiate meritele presei care contribuie substanțial la îmbogățirea vocabularului limbii române actuale.

Structural, articolul este organizat în două părți: prima parte realizează o radiografie a presei televizate și online, aspectele teoretice fiind generos exemplificate cu un corpus organizat în funcție de natura erorilor semnalate: la nivel ortografic, neglijențe în exprimare / scriere; greșeli gramaticale (dezacord, folosirea prepozițiilor etc); greșeli de lexic și de semantică.

A doua parte a articolului evidențiază „contribuția presei noastre la îmbogățirea și diversificarea vocabularului românesc. Date fiind posibilitățile actuale de comunicare în masă, aportul presei la schimbarea „fizionomiei lexicului limbii române a devenit substanțial.” (p.112)

În acest context,

„activitatea jurnaliștilor este extrem de prețioasă: introduc cuvinte noi în vocabular (formate de ei, prin compunere sau derivare, ori preluate din alte surse interne / din alte limbi), dar le asigură totodată și o largă difuzare, creând astfel condițiile necesare împământării acestora.” (p. 112),

consideră profesorul Coman Lupu.

Analiza realizată are la bază o cercetare care s-a desfășurat în perioada 2017-2020 și include peste 800 de cuvinte recente, atestate în presa TV și online.

Maria Antonia Martínez Linares analizează diversele întrebuințări ale verbului *arrancar*, ca echivalent pentru *comenzar*, *empezar*. Demonstrația autoarei pornește de la observația că astfel de întrebuințări au fost amendate în diverse articole de presă, considerându-se că sensul acestuia nu coincide cu sensurile din definițiile existente în dicționarele de specialitate (CREA, CORPES, DRAE):

„The analysis shows that the use of *arrancar* branded as «inadequate» is well recorded in academic *corpus* since at least the 80s; it also emphasizes the *continuum* formed by the senses of the verb, the difficulties that surround the separation and definition of meanings in dictionaries and the subsequent differences in the meanings they collect and the way they define them. All this allows us to conclude that it does not seem justified to reject this use of *arrancar* in statements such as *Hoy arranca la campaña electoral* only because the meaning does not appear in DRAE or in other dictionaries.” (p. 134)

Articolul semnat de Gilvan Müller de Oliveira prezintă, pe scurt, trei aspecte legate de NBLP (norma brasileira de língua portuguesa):

a. o proiecție demografică asupra vorbitorilor care o folosesc; gradul de utilizare a acesteia în sistemul educațional și în producțiile științifice precum și folosirea sa pe internet;

b. aspecte legate de formarea din punct de vedere istoric, de caracterul său regional precum și de răspândirea sa pe piața limbilor străine, în acest fel plasând NBLP în Sistemul Standard al Portughezei, într-un moment în care limba portugheză a evoluat de la statutul de limbă națională (în două țări), la statutul de limbă internațională.

În „La fin du masculin générique? Expériences et débats autour de l'écriture inclusive”, Danielle Omer discută despre „le non-sexisme dans la pratique de la langue”, fenomen întâlnit, mai ales, după 1980. În cadrul articolului, se face o trecere în revistă a argumentelor aparținând celor care resping ideea de „feminizare” a numelor de profesii, de titluri profesionale, de funcții precum și „the use of gender inclusive language.” (p. 181)

Ultimul articol – „Sulla distribuzione e i valori dei pronomi personali italiani di terza persona” – semnat de Elena Părvu, se constituie într-o prezentare sintetică a sistemului italian de forme pronominale de persoana a III-a și a valorilor lor morfologice. După prezentarea inventarului de forme accentuate și neaccentuate, autoarea evidențiază valorile și distribuția acestora.

Zece articole extrem de interesante și o carte foarte utilă tuturor celor interesați de studiul limbilor romanice.

Oana CENAC
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați